

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

2024-2025 н.р.

Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	«Середня освіта (Мова і література (англійська))»
Спеціальність:	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)
Статус дисципліни	обов'язковий компонент освітньо-професійної програми
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форми контролю	іспит

Інформація про викладачів

Викладач (ШБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Поліщук Валерій Миколайович, доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України
E-mail	valeryipolishchuk@gmail.com
Консультації	платформа Zoom, Google Meet
Викладач (ШБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Ільїна Ніна Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент
Консультації	платформа Zoom, Google Meet

Кількість навчального часу на вивчення

Кредити	3
Лекції	10
Семінарські заняття	12
Самостійна робота	68
Форма контролю	екзамен

Тематичний зміст навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» презентується як *навчально-науковий комплекс* лекційних занять, семінарів, самостійної роботи студентів, консультацій, форм контролю (поточного семестрового; підсумкового – екзамену), який реально чи потенційно впроваджується у навчальних режимах «онлайн», «офлайн», «комбінований» з використанням наступних дидактичних принципів: 1) достовірність та доказовість тематичної інформації; 2) логістичний виклад матеріалу; 3) впровадження міждисциплінарних зв'язків у системі психологічного знання (загальна, вікова, диференційна психологія, соціальна психологія тощо) та, у цілому, наукового знання (філософія, історія, педагогіка, соціологія тощо); 4) інтенсивна взаємодія викладачів і студентів як основних суб'єктів навчально-професійного процесу через взаємну свободу академічного волевиявлення.

Тематичний зміст навчальної дисципліни, крім знакових досягнень галузевого світового, зокрема українського, психологічного знання, відображає також тривалий авторський науково-педагогічний досвід в українській вищій школі кінця ХХ ст. – 2024 р.

Предмет педагогічної психології: соціальні факти, механізми, закономірності, умови, що забезпечують формування і розвиток особистості у державному освітньому процесі та в умовах організованих і неорганізованих соціальних викликів.

Мета навчальної дисципліни: засвоєння і систематизація набутих в історичному календарному часі *знань, вмінь* про психологію людини в умовах інтенсивної професійної педагогічної діяльності, вироблення *навичок* про її психолого-педагогічний розвиток в об'єктивній цивілізаційній реальності для успішної реалізації власної індивідуальної особистісно-професійної траєкторії та зміцнення національної безпеки громадянського суспільства через виокремлення актуальної соціальної (навчально-виховної) проблематики (зокрема у мирному повсякденні та в умовах континентальної загарбницької війни Російської Федерації проти України), локалізацію чи унеможливлення стабілізації в себе та інших громадян суб'єктивних чи споглядальних настанов, стереотипів, міфів про історико-соціальну (професійну педагогічну) дійсність.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Знати 1) базову термінологію начального предмета; 2) закономірності психічного та особистісного розвитку людини у спеціально організованій педагогічній взаємодії (навчання та виховання) та соціальних координатах організованих і неорганізованих викликів; 3) знакові досягнення у ретро– та теперішньому календарному часі провідних наукових шкіл (філософсько-психологічних, психологічних, педагогічних тощо) та окремих славетних наукових постатей про психологію навчання, психологію виховання та психологію педагогічної діяльності в умовах конкретних особистісних, соціальних, економічних, культурологічних, етнічних, політичних тощо актуальних запитів.

2. Вміти 1) визначати та прогнозувати актуальну психолого-педагогічну проблематику (передусім – у контенті кризових, екстремальних і надзвичайних ситуацій) у становленні особистості, 2) виокремлювати базовий різноплановий (монографії, підручники, посібники, статті тощо) динамічний тематичний інформаційний масив з педагогічної психології з домінуванням наукових і навчально-методичних першоджерел за останні шість календарних років (2019–2024), а також першоджерел, які уособлюють «класику психологічної науки».

3. Формувати навички 1) теоретико-практичного аналізу базових смислів педагогічної психології з перспективою їхнього використання в інтенсивній професійній діяльності педагога (окремо – психолога), 2) результативного пошуку актуальних поточних, реальних і потенційних соціальних запитів на знання педагогічної психології в умовах сучасних соціальних викликів і загроз.

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» передбачає формування таких **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі загальної середньої та фахової передвищої освіти за предметною спеціальністю 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література), що передбачає застосування інновацій у процесі навчання та проведення наукових педагогічних досліджень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 4. Здатність дотримуватися принципів академічної доброчесності у професійній діяльності та під час виконання науково-педагогічних досліджень, спроможність формувати в здобувачів освіти культуру академічної доброчесності.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спроможність генерувати нові ідеї, мислити логічно, критично, аналітично, абстрактно, аналізувати та синтезувати.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК 2. Здатність здійснювати моніторинг власної науково-дослідницької і педагогічної діяльності, визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК 3. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в здобувачів освіти ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання, розв'язування задач дослідницького та / або інноваційного характеру в професійній діяльності.

ФК 4. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації здобувачів освіти до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати в них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК 5. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу та забезпечення інклюзивного освітнього середовища.

ФК 6. Володіння концептуальними основами структури і змісту освітнього процесу, вміння застосувати отримані теоретичні знання в науково-дослідницькій і педагогічній діяльності та виконувати основні професійно-методичні функції.

ФК 8. Здатність планувати, творчо конструювати та коригувати освітню діяльність в закладах освіти різного типу з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей здобувачів освіти.

Загально-предметні результати навчання

РН 1. Усвідомлює цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, керується ними в професійній діяльності та демонструє здатність нести відповідальність як громадянин і професіонал за результати власної діяльності.

РН 4. Дотримується культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.

РН 7. Уміє діяти автономно та в команді, формулює наявні проблеми у сфері освіти, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи їх розв'язання, прогнозує очікувані результати.

РН 8. Володіє спеціалізованими концептуальними знаннями, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності та освітньої галузі знань, здатен до їх поглиблення впродовж життя.

РН 9. Демонструє здатність до рефлексії науково-дослідницької та педагогічної діяльності, аналізує можливі впливи внутрішніх і зовнішніх чинників, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирає ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

РН 10. Демонструє вміння класифікувати, упорядковувати й узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей здобувачів освіти та інтегрованого навчання, розв'язувати задачі і проблеми дослідницького та / або інноваційного характеру в професійній діяльності.

РН 11. Визначає та аналізує шляхи мотивації учнів до саморозвитку, демонструє вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

РН 12. Демонструє вміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу, водночас за умов функціонування інклюзивного освітнього середовища.

РН 13. Застосовує знання з психології, педагогіки, прикладних наук з предметної спеціальності в практичних ситуаціях і дослідницькій діяльності, здатен до виконання основних професійно-методичних функцій.

РН 15. Знає особливості організації освітнього процесу в закладах різного типу відповідно до індивідуальних і вікових особливостей здобувачів освіти.

Організаційно-методичний анонс

До уваги студентів!

Частина 1. Пізнавальна настанова на інтенсифікацію навчальної взаємодії у соціальній системі «викладач – здобувач вищої освіти»

Ваше професійне становлення розпочинається саме з набуття фундаментальних знань, де вирішальне значення належить особистій активній участі передовсім на лекційних і семінарських заняттях незалежно від форми їхнього проведення (аудиторна робота чи онлайн).

Вам також потрібно налаштуватися на самостійний навчально-науковий пошук через виокремлення з нашою пізнавальною допомогою *основних напрямів теми*, яку потрібно засвоїти у навчально-професійній ситуації, коли викладач *не ставить* за мету ретельної деталізації їхнього змісту (за винятками, якщо цього потребує актуальний соціальний запит чи відносна складність матеріалу). Стратегічне завдання викладача у такому випадку полягає в тому, щоб *зорієнтувати* вас у сучасному масштабному інформаційному масиві, тобто відшукати у ньому «власне пошукове місце» для увиразнення перспектив у розробленні потрібного матеріалу, який доказово можна (або – не можна) використати у сучасній практиці професійної діяльності.

У зв'язку з цим, розробляйте, наприклад, власну систему опорних сигналів («літери», скорочені назви понять, «стрілки», «схеми», таблиці тощо) для оперативної фіксації

інформації, моделюйте вже фіксований її виклад для постійного системного розширення і вдосконалення, дотримуючись пошукових правил типу «Теорія – це констатувальний та прогностичний пізнавальний орієнтир для результативної практики», «Нічого немає більш практичного, ніж теорія», «Практика – це критерій істини» тощо, – і тоді методологічні засади вашого індивідуального особистісно-професійного успіху будуть забезпечені для початку хоча б на рівні перевірених історичним часом соціальних настанов.

Ви, як здобувачі вищої освіти, маєте право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній освіті (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті <https://cutt.ly/I9sCvQH>)

Частина 2. Організація навчання

Види занять:

Лекція (монолог, діалог, діалог – монолог, монолог – діалог): передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією для з'ясування рівня пізнавальної орієнтації студентів у змісті навчального курсу.

Семінар (діалог, індивідуальне усне опитування, групове письмове опитування тощо): деталізований розгляд студентами теоретико-практичних положень навчального курсу для їхнього засвоєння з перспективою формування необхідних вмінь і навичок (перелік тем семінарів визначається робочою навчальною програмою дисципліни).

Самостійна робота здобувача вищої освіти (СР): окремий інформаційний спектр з переліку екзаменаційних питань, який розробляється студентом на основі загальних тематичних рекомендацій викладача (контроль: семінари чи модульні роботи).

Методи навчання: активний діалог, бесіда, «брейн-штормінг», тестові технології, рольова гра тощо; методи: теоретичний аналіз інформації, реферування матеріалу, аналіз продуктів діяльності, аналіз продуктів власної пошукової діяльності, структурне та структурно-функціональне моделювання соціально-психологічних явищ, екстраполяція тощо) з пріоритетністю а) домінування наукового пошуку («проблемності») у викладі інформаційного масиву викладачем, б) самостійної роботи студентів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

<u>Теми лекцій</u>	<u>Кількість годин</u>
Предмет і завдання педагогічної психології.	<u>2</u>
Психологія навчання як розділ педагогічної психології	<u>2</u>
Психологія учіння	<u>2</u>
Психологія виховання як розділ педагогічної психології	<u>2</u>
Психологія особистості вчителя і педагогічної діяльності як розділ педагогічної психології	<u>2</u>

<u>Теми практичних занять</u>	<u>Кількість годин</u>
Предмет і завдання педагогічної психології.	<u>2</u>
Короткий історичний нарис виникнення і становлення педагогічної психології.	<u>2</u>
Психологія навчання як розділ педагогічної психології	<u>2</u>
Психологія учіння	<u>2</u>
Психологія виховання як розділ педагогічної психології	<u>2</u>

Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни (індивідуальне завдання на пропоновану тему або 2) модульних контрольних робіт з переліку питань до підсумкового контролю з навчальної дисципліни:

1. Деталізація актуальної проблеми педагогічної психології (причинність, реальний стан, соціальна значущість, перспективи розроблення, прогнозування наслідків першого і другого порядків).
2. Принципи педагогічної психології (причинність, реальний стан, соціальна значущість, перспективи розроблення, прогнозування наслідків першого і другого порядків).
3. Основні методологічні принципи психологічного дослідження.
4. Передумови виникнення педагогічної психології (соціально-економічні, соціально-політичні тощо).
5. Педагогічна психологія в Україні (XVII –XVIII ст.): оглядова характеристика.
6. Педагогічна психологія в Україні (XIX ст.): оглядова характеристика.
7. Педагогічна психологія в Україні (XX ст.): оглядова характеристика.
8. Педагогічна психологія в Україні (XXI ст.): оглядова характеристика.
9. Авторські концепції про психологію навчання, психологію виховання та психологію педагогічної діяльності (розгалужений аналіз будь-якої однієї наукової постаті за власним вибором): Л.С. Виготський, П.Ф. Каптерєв, О.Ф. Лазурський, П.Ф. Лесгафт, А.П. Нечаєв, М.І. Новиков, О.С. Залужний, Ф. Прокопович, С.Ф. Русова, І.О. Сікорський, Г.С. Сковорода, Т.Г. Шевченко, Л.І. Божович, П.П. Блонський, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, В.П. Зінченко, Б.С. Кобзар, Г.С. Костюк, О.М. Леонтєв, Н.А. Менчинська, Д.Ф. Ніколенко, С.Л. Рубінштейн, І.О. Синиця, П.Р. Чамата, В.І. Чепелев, М.І. Алексєєва, Д.Ф. Ніколенко, Л.М. Проколієнко, О.М. Раєвський, О.В. Скрипченко, О.В. Киричук, В.В. Андрієвська, І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, І.С. Булах, О.І. Кульчицька, Т.М. Лисянська, С.Д. Максименко, М.В. Савчин, О.Я. Чебикін та ін.
10. Авторські концепції про психологію навчання, психологію виховання та психологію педагогічної діяльності (розгалужений аналіз будь-якої однієї наукової постаті за власним вибором): Платон, Арістотель, Е. Роттердамський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Я.-А. Коменський, Т. Мор, Т. Кампанелла, Й. Песталоцці, А. Дістервег, Ф. Фребель, Ш. Фур'є, А. Валлон, Дж. Болдуїн, С. Холл, Дж. Уотсон, К. Гроос, Х. Хантер, К. Лешлі, Б. Скіннер, В. Штерн та ін.
11. Особливості використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі.
12. Принципи конструювання навчального змісту.
13. Психологічні аспекти дидактичних принципів, змісту предмета та методів засвоєння знань, умінь, навичок.
14. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння.
15. Структура навчальної діяльності.
16. Основні компоненти учіння (змістові, цільові, мотиваційні, операційні, емоційно-вольові, комунікативні, результативні, контрольні-оцінні).
17. Процес засвоєння як зміст навчальної діяльності учнів.
18. Проблема учіння дітей з асоціальною поведінкою.
19. Психологічне обґрунтування виховного впливу.
20. Розгалужена анотація будь-якого наукового джерела (2 с. аркуша А 4; кегль 14; інтервал 1,5; поля – 2 см).

**Вимоги і критерії оцінювання
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ОС «МАГІСТР»**

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Значення оцінки за рівнями сформованості ЗК, ФК, ПРН
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
100		
99		
98		
97		
96		
95		
94		
93		
92		
91		
90		
82-89		
89		
88		
87		
86		
85		
84		
83		
82		
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
81		
80		
79		
78		
77		
76		
75		
74		
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
73		
72		
71		
70		
69		
68		
67		
66		
60-63	E	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
63		
62		
61		

60		
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни, з якої передбачено форму підсумкового контролю – екзамен

Практичні, семінарські заняття						Самостійна робота	Модульний контроль			Форма семестрової атестації – екзамен
Максимальна кількість балів – 48						Максимальна кількість балів – 12	Максимальна кількість балів – 30			Максимальна кількість балів – 10
№1	№2	№3	№4	№5	№6	12	№1	№2	№3	
8	8	8	8	8	8		10	10	10	

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Гетьман Т.О., Кричківська Т.Д. Проблеми педагогічної психології. Хрестоматія. К. : Центр учбової літератури, 2020. 381 с.
2. Заброцький М. М., Шапошникова Ю. Г. Педагогічна психологія. Лекції : навч. посіб. К : Гельветика, 2019. 144 с.
3. Євтух М. Б. Педагогічна психологія : підручник. К. : Кондор, 2015. 420 с.
4. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія: навч. посіб. К. : КНУБА, 2023. 196 с.
4. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія. К. : Каравела, 2019. 264 с.
5. Основи психології: підручник /за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К.: Либідь, 2010. 632 с.
6. Поліщук В.М. Віковий кризовий розвитку людини від народження до дорослості. Суми: Університетська книга, 2021. 459 с.
7. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. 4-те вид., стер. Суми: Університетська книга, 2020. 352 с.
8. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч.посіб. К. : Академвидав, 2006. 424 с.
9. Степанов О.М. Педагогічна психологія. К. : Академія, 2023. 413 с.
10. Токарева Н. М. Основи педагогічної психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 223с.

Додаткова література:

1. Бочелюк В. Й., Зарицька В. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 248 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. К. : Либідь, 2005. 400 с.
3. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія: Актуальні студії сучасних українських учених: навч. посібник. Дрогобич: Посвіт, 2014. 152 с.
4. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
5. Поліщук В.М. Групові очікування в освітньому середовищі суб'єктів початкової школи. Психологія міжгрупової взаємодії: історичний і територіальний виміри: монографія / за наук. ред. Л.Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та

- політичної психології. К. : Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2024. 194 с. С. 84–97.
6. Поліщук В.М. Кризові, екстремальні і надзвичайні ситуації: концептуальні стратегії (теоретико-емпіричний зріз). Психологічна безпека особистості : міжнар. колектив. Монографія. Університет Григорія Сковороди в Переяславі ; Брест. держ. ун-т ім. О. С. Пушкіна ; за заг. ред. І. В. Волженцевої. Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я. М. ; Брест : БрДУ, 2021. 890 с. С. 605–622.
 7. Поліщук В.М. Подолання деструктивних виявів міжгрупової взаємодії в освітньому просторі початкової школи. Психологія міжгрупової взаємодії: історичний і територіальний виміри: монографія / за наук. ред. Л. Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2024. 194 с. С.1 53–165.
 8. Поліщук В.М. Психологічна адаптація у системі розвивальної взаємодії «викладач – студент». *Габітус. Науковий журнал*, 2022. Вип. 41. С. 101–105.
 9. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2017. 548 с.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psixot/Index.php.
2. Науковий вісник НАВС [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.naiav.kiev.ua/pages/biblo/visnik>.
3. Психологічний словник [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://amazonkat.narod.ru>.
4. Світ психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту. <http://www.psychology.net.ru>
5. American journal for fundamental, Applied and Experimental Researches [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.ua-usa.org>.
6. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farpless.org>.

Додаткові організаційні вимоги та методичні рекомендації для вивчення навчального курсу

(організаційні й навчальні обов'язки студентів:

1. Присутність на лекційних і семінарських заняттях.
2. Продуктивна участь у формах навчальної роботи на лекційних і семінарських заняттях.
3. Своєчасне і якісне виконання навчально-професійних завдань.
4. Продуктивна стаціонарна та дистанційна комунікація (система «запитання – відповідь»).
5. Дотримання академічної доброчесності.
6. Структурований, конкретний та завершений (доказовий) виклад інформації.
7. Продуктивне (аналітичне) оперування самостійно відшуканими тематичними першоджерелами.